

ГЕФ-7 ТЕХНІЧНЕ КЕРІВНИЦТВО ЩОДО СТАЛИХ МІСЬКИХ РІШЕНЬ

1. Передумови

Зи швидким зростанням темпів урбанізації в глобальному контексті міста стали перетворюватися в основний життєвий простір для людей, які мають значний вплив на природне середовище. До 2015 року більше половини населення світу проживало в міських районах, і, за оцінками, до 2050 року цей показник перевищить 70 відсотків. Відбувається зміна місця проживання людини і трансформація світової економічної бази та соціальної структури, в той час як раніше більшість населення проживала і працювала в сільських районах.¹ Найвищий відсоток урбанізації (>74,7%) зберігається в країнах Північної і Південної Америки і частині європейського регіону. Відсоток урбанізації зменшується від азіатських країн до африканських країн.² На Рис. 1 показана світова тенденція зростання чисельності населення, а на Рис. 2 показані різні рівні урбанізації в різних частинах світу. Протягом наступних кількох десятиліть більше 95% світової урбанізації відбуватиметься в країнах, що розвиваються. Така урбанізація часто є недалекоглядною і зосереджена на заходах по скороченню розриву задля швидкого економічного розвитку, а не створення планових, стійких та ефективних міських рішень.

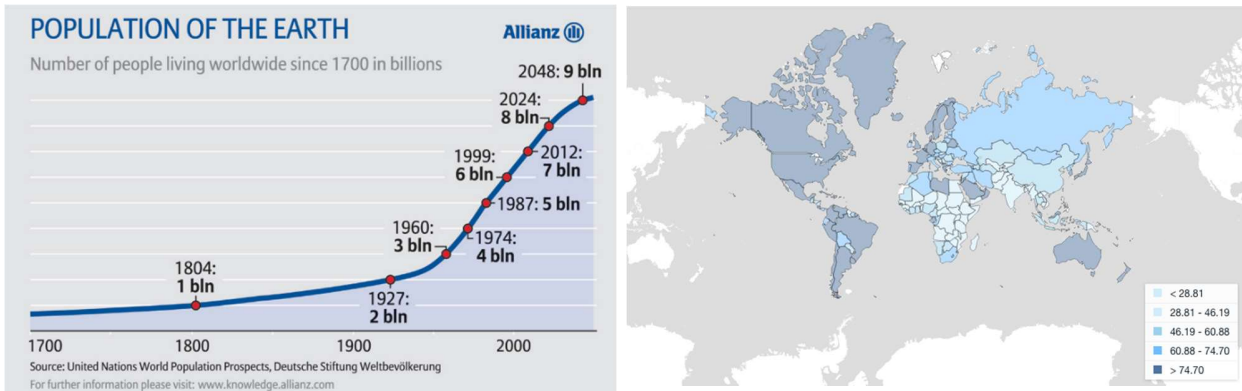
Міста можуть забезпечити багато соціально-економічних вигод. Концентруючи людей, інвестиції та ресурси, міста розширюють можливості для економічного розвитку, інновацій і соціальної взаємодії.³ Якщо говорити більш конкретно, то міста також дозволяють знизити витрати на такі громадські послуги, як водопостачання і санітарія, охорона здоров'я, освіта, електропостачання, аварійні служби та громадські зони відпочинку.⁴ Однак це вимагає функціонування міської влади, здатної забезпечити реалізацію таких вигод, а також прийняття стійкої структури розвитку, яка сприятиме зростанню міста відповідно до екологічних вимог. У зв'язку з цим міста також стикаються з проблемами, які ставлять під загрозу зусилля по досягненню стійкості, наприклад, шляхом поліпшення доступу до державних послуг та підвищення ефективності їх використання, зменшення екологічного впливу та зниження фінансової нестабільності, а також підвищення стійкості до несприятливого впливу стихійних лих.

Слід зазначити, що всі екологічні проблеми і питання, пов'язані з основними сферами діяльності ГЕФ, проявляються в міському середовищі. До числа ключових проблем швидкої урбанізації належать соціальна і економічна нерівність, споживання енергії в містах і стійкість до зміни клімату, які переважно впливають на незаможне міське населення. В даний час 883 мільйони людей живуть в нетрях, головним чином у Східній і Південно-Східній Азії. Хоча міста займають лише 3% земної суші, на них припадає 60-80% споживання енергії і 75% викидів вуглецю. Стійкість до зміни клімату: викиди є значним фактором зміни клімату, який, в свою чергу, впливає на міста через непередбачувані погодні умови, такі як шторми, урагани, повені (особливо для

¹ DES, U. (2013 рік). Світове економічне та соціальне дослідження 2013 року: проблеми сталого розвитку. Організація Об'єднаних Націй, Департамент з економічних і соціальних питань, Нью-Йорк.
<https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/2843WESS2013.pdf>

прибережних міст), опустелювання навколишніх приміських і сільських районів, підвищення температури, відсутність продовольчої безпеки, міський смог і т. д.

Рис. 1 Тенденція глобальних темпів урбанізації (1700-2050 роки) Рис. 2. Глобальний розподіл урбанізації (2015 рік)²

Міста можуть бути центрами крайньої бідності і деградації навколишнього середовища, особливо там, де основна частина незаможного населення перебуває в зонах з потенційно серйозними наслідками від екологічних небезпек. Це вимагає новаторських партнерських відносин в цілях пошуку раціональних міських рішень, таких, як надання доступних поновлювальних джерел енергії, водопостачання, а також послуг по управлінню відходами, які принесуть користь міському незаможному населенню при одночасному досягненні глобальних екологічних результатів. Однак міське незаможне населення і вразливі громади в даний час не володіють можливостями для прийняття таких рішень, в той час як муніципалітети та міська влада, можливо, не в змозі повною мірою враховувати різні потреби населення, особливо жінок, молоді та інвалідів, у своїх планах через фінансові та інші складнощі. Необхідно, щоб партнерські відносини між державним і приватним секторами, підтримувані громадянським суспільством і місцевими громадами, забезпечували комплексний пакет раціональних міських рішень в галузі енергетики, управління відходами та надання інших екологічних послуг. Необхідна також підтримка для відкриття простору для ОГС з метою їх залучення та участі у прийнятті рішень на місцевому рівні та інформування про покращення управління містом та підзвітність, пов'язані з міськими екологічними проблемами.

2. Цілі і сфера охоплення стратегічної ініціативи

ПМГ буде впроваджувати експериментальні заходи для охоплення вразливих груп населення і громад в міських умовах. Під час швидкого процесу урбанізації традиційні зв'язки, контакти та мережі між місцевими громадами можуть бути порушені та втрачені, що призводить до ускладнення управління міським екологічним середовищем. В рамках ПМГ підтримується комплексний підхід до управління для вирішення завдань урбанізації з місць походження людей (тобто сільської місцевості та міграційних коридорів) до місць їх переміщення під час процесів урбанізації. ПМГ зосередить увагу на зміцненні потенціалу основних постачальників послуг на рівні місцевих муніципалітетів в цілях сприяння прийняттю комплексних рішень на рівні громад щодо вирішення проблем, пов'язаних зі зниженням рівня викидів і сталим розвитком міст. В

²<http://data.worldbank.org/indicator/SP.URB.TOTL.IN.ZS?end=2015&start=1960&view=map&year=2015>

рамках ПМГ демонструватимуться обрані міські рішення, які стосуються декількох ключових міських екологічних проблем, що можуть включати управління відходами і хімічними речовинами; управління міськими водно-болотними угіддями і водозбірними басейнами; енергетику і транспорт; екосистемні послуги і збереження біорізноманіття. Крім того, у ряді країн в рамках ПМГ буде розроблено і впроваджено раціональний підхід щодо партнерства між державним і приватним секторами для забезпечення доступу маргіналізованих міських громад до енергії з низьким рівнем викидів вуглецю. Напрямки розробки програм в міському середовищі охоплюють майже всі основні сфери охоплення ПМГ, а нижче наводиться короткий виклад таких зв'язків між проблемами цієї сфери та урбанізацією.

Управління міськими відходами. Разом із зростанням рівня урбанізації зростає кількість твердих побутових відходів, що є одним з найбільш неприємних побічних продуктів міського життя. Міста є центрами виробництва сміття, і кількість сміття, яке вони створюють, зростає навіть швидше, ніж сама чисельність населення. Для міст в багатьох країнах, що розвиваються, ця проблема швидко перетворюється на екологічну та економічну катастрофу. В даний час в усіх містах світу виробляють близько 1,3 млрд. тонн твердих відходів на рік. Очікується, що до 2025 року цей обсяг збільшиться до 2,2 млрд. тонн. У країнах з низьким рівнем доходу протягом наступних двадцяти років темпи утворення відходів зростуть більш ніж удвічі. Розробка програм управління міськими відходами буде здійснюватися відповідно до інструкції «Управління хімічними речовинами, відходами і ртуттю».

Енергетика, транспорт і урбанізація. Міста, як сукупність людської діяльності, вимагають значної кількості енергії в різних формах. Міста несуть відповідальність за 67% загального світового споживання енергії і більш 70% викидів парникових газів, і ці тенденції значно посилюють серйозність однієї з двох великих проблем нашого часу — зміну клімату та енергетичну безпеку. Транспорт є важливим елементом повсякденного життя людей в містах. 15% глобальних викидів CO₂ припадає на транспортний сектор. Вплив транспорту на навколишнє середовище є значним, оскільки він є основним споживачем енергії і спалює більшу частину палива у світі. Це призводить до забруднення повітря, в тому числі оксидом азоту та твердими частинками, і є істотним фактором глобального потепління через викиди двоокису вуглецю. Таким чином, екологічна транспортна система має вирішальне значення для сталого розвитку міст на всіх рівнях. ПМГ підтримує поновлювані джерела енергії і екологічний транспорт в міському середовищі.

Міські зелені насадження (біорізноманіття). Парки та інші зелені насадження відіграють вирішальну роль для якості життя міських жителів: Вони забезпечують простір для відпочинку і надають можливість побачити на власні очі рослини і природне середовище під відкритим небом. Крім компенсації просторової щільності забудови, вони відіграють важливу роль у пом'якшенні екологічних наслідків урбанізації, пов'язаних з втратою біорізноманіття і таких кліматичних наслідків, як ефект локального перегріву. Міські системи відрізняються високою динамічністю з точки зору таких характеристик, як зростання або скорочення чисельності населення і високих темпів будівництва, і тому швидко реагують на соціальні і екологічні зміни. Проте, ріст рослинності відбувається скромними темпами. Рослини, висаджені сьогодні, можуть зіткнутися з різними умовами протягом їх життєвого циклу. Схожим чином змінюється діяльність людей зі зміною температури зовнішнього повітря. Тому важливе значення має завчасне планування відкритих зелених насаджень, зокрема в тому, що стосується наслідків зміни клімату. В рамках ПМГ підтримуються рішення на рівні громад щодо збереження міського біорізноманіття і міських зелених зон або парків.

Міжнародні води. Більшість міст світу розміщені на узбережжях, поблизу річок або озер, де є вода і зручна транспортна інфраструктура. Швидка урбанізація створює серйозну загрозу для міжнародних водних екосистем, включаючи прибережні, океанічні і прісноводні системи. Побутові відходи або стічні води часто скидаються в річки, озера або моря без попереднього очищення. Більшість цих проблем, пов'язаних з водопостачанням, припадає на міське незаможне населення, яке часто проживає в міських нетрях або неофіційних поселеннях після швидкого зростання міст в умовах відсутності багатьох основних життєвих потреб: безпечної питної води, відповідних санітарних послуг та доступу до медичних послуг, безпечного житла і гарантування прав власності. Міста не можуть бути екологічними без забезпечення доступу до безпечної питної води та належної санітарії. Задоволення зростаючих потреб у водопостачанні та санітарії в містах є однією з найбільш актуальних проблем цього століття. Раціональне, ефективне та екологічне управління водними ресурсами в містах ніколи не було настільки важливим, як в сучасному світі. ПМГ сприятиме ефективному управлінню відходами та скороченню забруднення міжнародних вод з суші.

Міське землекористування і планування. Планування міських земель — це форма управління землею, яка визначає найефективніше сучасне і майбутнє використання земельних ділянок. Що стосується стійких екологічних практик, розумне зростання є одним із шляхів розвитку, який спрямований на скорочення залежності від автомобілів, зменшення нераціонального використання ресурсів та контроль за зростанням міст. Міста можуть стати більш екологічними, якщо будуть дотримуватися принципи стійкого розвитку відповідно до екологічного планування. У зв'язку зі стратегічною ініціативою сталого розвитку сільського господарства, ПМГ сприятиме розвитку міських садів, фермерських ринків і сільського господарства за підтримки громад.

3. Оцінка результатів і їх узгодження з ГЕФ в широких рамках

Міждержавні програми можуть вибирати та визначати пріоритетність однієї або двох тематичних проблемних областей, як зазначено в попередньому розділі, і розробляти державні стратегії щодо вирішення цих проблем, що сприятиме впровадженню стійких рішень в містах. У таблиці 1 наводяться результати впровадження цієї стратегічної ініціативи.

Табл. 1 Результати програми: підтримка стійких міських рішень

Мета проекту: <i>Заохочення і підтримка новаторських і масштабованих ініціатив і сприяння партнерству між зацікавленими сторонами на місцевому рівні для вирішення глобальних екологічних проблем у пріоритетних земельних та морських ландшафтах</i>						
Компоненти проекту	Тип компонента	Результат проекту	Корисні ефекти проекту	Трастовий фонд	(в дол. США)	
					Фінансування проектів ГЕФ	Спільне фінансування
Підтримка стійких міських рішень	Технічна допомога	Належні комплексні орієнтовані на громади стійкі міські рішення, що пропагуються в партнерстві з приватним сектором і урядом	<p>Підвищення потенціалу для просування громадських, соціальних та комплексних рішень з метою вирішення проблем, пов'язаних зі зниженням рівнів викидів та сталим розвитком міст щонайменше у 25 країнах світу.</p> <p>Продемонстровано щонайменше 25-30 інноваційних міських рішень/підходів (у тому числі управління відходами та хімічними речовинами, енергетика, транспорт, охорона водних ресурсів, екосистемні послуги та біорізноманіття).</p> <p>Реалізується підхід щодо партнерства між державним і приватним секторами для забезпечення доступу до енергії з низьким рівнем викидів вуглецю для маргіналізованих міських громад (не визначена жодна країна)</p>	Трастовий фонд ГЕФ	1,462,119	1,526,000

4. Зацікавлені сторони та партнерства

ПМГ підтримуватиме і доповнюватиме програму ГЕФ сталого розвитку міст. Зокрема, ПМГ сприятиме обміну знаннями та навчанням між незаможним міським населенням та громадами і забезпечуватиме донесення політики до місцевих та національних органів влади за допомогою демонстрацій, діалогу, обміну інформацією та створення мереж з ключовими учасниками програми та іншими зацікавленими сторонами. В рамках ПМГ будуть розроблятися та впроваджуватися міські рішення на основі партнерства і співробітництва з муніципальними органами влади, приватним сектором та організаціями громадянського суспільства з метою колективного застосування комплексного підходу до вирішення проблем міст.

5. Управління ризиками

Багато незаможних міських жителів є новими жителями міст з обмеженими соціальними зв'язками та взаємодією. На відміну від сільських районів, де традиційно зосереджувались заходи ПМГ, з вираженою соціальною структурою або соціальними відносинами між людьми, які проживають у районах цілими поколіннями, в міських нетрях не існує подібної соціальної організації та соціального захисту. Рівень злочинності високий у багатьох міських нетрях. Більш складним завданням може виявитися організація людей, оскільки окремі з них є безхатченками

або не мають постійного місця проживання. Для охоплення таких громад ПМГ необхідно розвивати і надавати послуги, які можуть поєднувати прямі місцеві засоби до існування та блага, а також залучати населення для підвищення обізнаності, обміну знаннями та демонстрації місцевих досягнень.

Нерівність між сільськими і міськими районами, а також всередині міських районів є ознаками розвитку та урбанізації в країнах, що розвиваються. Розрив між багатими та бідними районами може означати значні відмінності в доступі до можливостей працевлаштування та основних громадських послуг, таких, як водопостачання, санітарія, електропостачання, освіта, охорона здоров'я, комунальні послуги та зв'язок. Як наслідок, багато міських жителів у країнах, що розвиваються, потерпають від проблем, пов'язаних з охороною навколишнього середовища і нерівним доступом до чистої води, каналізації та утилізації твердих відходів. Ширший доступ до міських громадських послуг, можливості отримання більшого доходу і широка соціальна взаємодія в містах призвели до внутрішньої міграції сільських жителів в міста у багатьох країнах, що розвиваються. Для вирішення проблеми нерівності ПМГ співпрацюватиме з муніципальною владою та виступатиме за політичні ініціативи для вирішення проблем міських нетрів в довгостроковій перспективі

6. Додаткові ресурси

Програма стійкого розвитку міст ГЕФ